

Minister Klimatu i Środowiska

DIŚ-I.050.11.2025.AZ
3896920.15662209.12591340
Warszawa, 26-07-2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w związku z zapytaniem Posłanki Pani Pauliny Matysiak oraz grupy Posłów w sprawie monitoringu jakości powietrza na terenie byłych Zakładów Chemicznych "Zachem" w Bydgoszczy z dnia 11.07.2025 r., K10ZAP2580 - poniżej przedstawiam informacje w tej sprawie w zakresie właściwości Ministra Klimatu i Środowiska.

1. Czy Ministerstwo prowadzi – lub posiada wiedzę o tym, by inny organ administracji publicznej prowadził – stały i niezależny monitoring jakości powietrza na terenach po byłych Zakładach Chemicznych „Zachem” lub w ich najbliższej okolicy?

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) Główny Inspektor Ochrony Środowiska nie prowadzi badań jakości powietrza na terenach po byłych Zakładach Chemicznych „Zachem”.

Do wykonania kompleksowej oceny stanu środowiska oraz opracowania projektu planu poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, zgodnie z art. 6.1. ustawy z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (dalej: ustawa WTZ), zobowiązany jest Prezydent Miasta¹.

Kompleksowa ocena obejmuje badania zanieczyszczenia powietrza, o ile w ramach badań właściwości odpadów lub badań zanieczyszczenia powierzchni ziemi stwierdzono w odpadach lub powierzchni ziemi obecność substancji lotnych mogących oddziaływać na zdrowie ludzi.

Miasto Bydgoszcz prowadzi własne pomiary jakości powietrza, za pomocą czujników niskokosztowych, których wyniki mają charakter informacyjno-edukacyjny. Na monitoring miejski składa się 10 punktów pomiarowych, uruchomionych w ramach projektu LIFE-MAPPINGAIR/PL oraz 8 punktów monitoringowych Airly.

Punkty znajdujące się najbliżej terenów zdegradowanych to punkt przy ul. Toruńskiej 324a przy Oczyszczalni ścieków „Kapuściska” oraz przy ul. Glinki 117. Oba wykonują pomiary pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5.

¹ Podstawa prawna - Ustawa z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1719)

2. Jeżeli taki monitoring nie jest prowadzony, to czy Ministerstwo planuje wdrożenie takiego systemu nadzoru środowiskowego?

Zgodnie z zapisami art. 23 ust. 18-20 ustawy z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, zakres zadań PMŚ określany jest w wieloletnich strategicznych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zatwierdzanych przez Ministra Klimatu i Środowiska oraz w wykonawczych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska².

Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020 – 2025 obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych.

Monitoring powietrza atmosferycznego realizowany jest zgodnie ze Strategicznym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020 – 2025 oraz „Wykonawczym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska na rok 2025 Monitoring Jakości Powietrza”.

Liczba stacji pomiarowych GIOŚ, działających na terenie strefy „aglomeracja bydgoska”, ich zakres pomiarowy oraz lokalizacja są zgodne z obowiązującym rozporządzeniem z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu³.

Sieć pomiarowa na terenie województwa kujawsko-pomorskiego spełnia wszystkie wymagania odnośnie do lokalizacji stacji pomiarowych i zakresu badań.

Na terenie Bydgoszczy monitoring jakości powietrza realizowany jest na 4 stacjach pomiarowych zlokalizowanych przy:

- Placu Poznańskim (stacja typu komunikacyjnego),
- ul. Warszawskiej 10 (stacja tła miejskiego),
- ul. gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” 13 (stacja tła podmiejskiego),
- ul. Jeździeckiej (stacja tła podmiejskiego).

Metodę uzupełniającą w stosunku do pomiarów stężeń zanieczyszczeń powietrza stanowi modelowanie matematyczne transportu i przemian substancji w powietrzu, zgodnie z art. 88 ust. 5 ustawy – Prawo ochrony środowiska⁴. Modelowanie to wykonuje Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy⁵. Modelowanie daje możliwość określenia jakości powietrza w tych rejonach województwa, w których nie są zlokalizowane stacje pomiarowe.

3. W przypadku braku takich planów, w jaki sposób obecnie prowadzony jest monitoring stanu środowiska, w szczególności jakości powietrza, na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych?

Zgodnie z ustawą WTZ właściwy organ opracowuje projekt planu poprawy stanu środowiska na tym terenie wraz ze wskazaniem zakresu monitorowanych parametrów, czasu i częstotliwości jego prowadzenia.

Miasto Bydgoszcz 20 marca 2025 r. zawarło z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) umowę o dofinansowanie projektu „Wykonanie kompleksowych ocen stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie

² Podstawa prawna - Ustawa z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2024 r., poz. 425)

³ Rozporządzenie z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2024 r., poz. 870)

⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2025 r., poz. 647)

⁵ art. 88 ust. 7 ustawy - Prawo ochrony środowiska

zdegradowanym: WTZ ZACHEM – ZIELONA i WTZ ZACHEM – SOE, położonym na terenie Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy wraz z projektami planów poprawy stanu środowiska” (nr KPOD.04.10-IW.04-0004/24).

Głównym celem przedsięwzięcia jest kompleksowa ocena stanu środowiska na obszarach po byłych Zakładach Chemicznych Zachem w Bydgoszczy (WTZ Zachem – Zielona i WTZ Zachem – SOE), a także opracowanie planów jego poprawy. Kompleksowa ocena środowiska zgodnie z art.6 pkt.4 ww. ustawy obejmuje badania zanieczyszczenia powietrza, o ile w ramach wcześniejszych badań, stwierdzono w odpadach lub powierzchni ziemi obecność substancji lotnych mogących oddziaływać na zdrowie ludzi.

Podobnie 20 marca 2025 r. umowy z NFOŚiGW zawarły:

- miasto Jaworzno - umowę o objęcie wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego nr KPOD.04.10-IW.04-0005/24 przedsięwzięcia pn. *„Poprawa stanu środowiska wielkoobszarowego terenu zdegradowanego po Zakładach Chemicznych Organika Azot w Jaworznie”* w ramach Inwestycji: B3.2.1 *Inwestycje w neutralizację ryzyka i rekultywację wielkoobszarowych terenów przemysłowych i Morza Bałtyckiego Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności;*

- miasto Tarnowskie Góry - umowę o objęcie wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego nr KPOD.04.10-IW.04-0005/24 przedsięwzięcia pn. *„Kompleksowa ocena stanu środowiska wraz z opracowaniem projektu planu poprawy środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym – terenie Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach”*, w ramach w/w Inwestycji: B3.2.1;

- miasto Zgierz - umowę o objęcie wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego nr KPOD.04.10-IW.04-0005/24 przedsięwzięcia pn. *„Poprawa stanu środowiska na rozpoznanym wielkoobszarowym terenie zdegradowanym obejmującym dawne tereny Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu, położonym przy ul. Miroszewskiej 54-60, ul. Waleriana Łukasińskiego 15/17, ul. Andrzeja Struga 30”*, w ramach w/w Inwestycji: B3.2.1;

- miasto Tomaszów Mazowiecki - umowę o objęcie wsparciem bezzwrotnym z planu rozwojowego nr KPOD.04.10-IW.04-0003/24 przedsięwzięcia pn. *„Poprawa stanu środowiska na terenach przemysłowych byłych Zakładów Włókien Chemicznych „WISTOM” w Tomaszowie Mazowieckim”* w ramach Inwestycji: B3.2.1-1/3 *Inwestycje w neutralizację ryzyka i rekultywację wielkoobszarowych terenów przemysłowych i Morza Bałtyckiego - MKiŚ Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.*

W tych rejonach województwa, w których nie są zlokalizowane stacje pomiarowe GIOŚ, m.in. na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym po Zakładach Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy, jakość powietrza pozwala określić matematyczne modelowanie transportu i przemian substancji w powietrzu wykonywane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy. Modelowanie przygotowane na potrzeby wsparcia rocznej oceny jakości powietrza w Polsce wykonywane jest dla miasta Bydgoszcz w rozdzielczości 0,005° x 0,005° (około 0,5 km).

Wyniki pomiarów oraz modelowania wykorzystywane są do oceny jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia ludzi (zgodnie z obowiązującymi przepisami). Na ich podstawie dokonuje się rokrocznie klasyfikacji jakości powietrza w strefie „aglomeracja bydgoska”, będącej jedną z czterech stref w województwie kujawsko-pomorskim.

4. *Jakie działania podejmowane są w celu identyfikacji i kontroli potencjalnych zagrożeń dla zdrowia ludzi i środowiska, wynikających z obecności wielkoobszarowego terenu zdegradowanego po Zakładach Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy?*

W celu rozwiązania problemu składowisk i innych miejsc gromadzenia odpadów na terenach państwowych zakładów przemysłowych, które powstały w przeszłości przed obowiązywaniem szczegółowych, współczesnych przepisów regulujących gospodarowanie odpadami i ochronę środowiska (tj. przed 1 października 2001 r.) przyjęto ustawę o WTZ. W załączniku do ustawy WTZ wymienionych jest pięć lokalizacji⁶, które uznano za wymagające podjęcia pilnej interwencji w celu zabezpieczenia życia i zdrowia ludności oraz stanu środowiska, w tym m.in. w Bydgoszczy.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy WTZ, właściwy organ wykonuje kompleksową ocenę stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym, zwaną dalej „kompleksową oceną”, oraz opracowuje projekt planu poprawy stanu środowiska na tym terenie, zwanego dalej „planem”, na podstawie tej oceny. Kompleksowa ocena obejmuje badania właściwości odpadów, badania zanieczyszczenia powierzchni ziemi, badania zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, badania zanieczyszczenia powietrza, o ile stwierdzono w odpadach lub powierzchni ziemi obecność substancji lotnych mogących oddziaływać na zdrowie ludzi, a także inne niezbędne badania konieczne do opracowania projektu planu.

Art. 6 ust. 15 ustawy WTZ szczegółowo wskazuje zakres projektu planu. Projekt planu zawiera informację o planowanym sposobie i harmonogramie m.in. usuwania odpadów lub zabezpieczania powierzchni historycznych składowisk odpadów przemysłowych lub miejsc gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych lub ich rekultywacji, a także zagospodarowania i przetwarzania odpadów powstałych w wyniku tej działalności, rekultywacji gruntów zdegradowanych lub zdewastowanych, remediacji zanieczyszczonej powierzchni ziemi, działań mających na celu ochronę wód lub powierzchni ziemi, przywracania elementów przyrodniczych, monitoringu stanu środowiska lub stabilności geotechnicznej składowanych lub zebranych odpadów. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy WTZ plan jest ustalany stosowną decyzją administracyjną.

Właściwe organy⁷ zobowiązane są do podjęcia działań na obszarze WTZ wyłącznie pod warunkiem dostępności odpowiednich środków na cele poprawy stanu środowiska⁸. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) daje możliwość pozyskania finansowania na kompleksową ocenę stanu środowiska oraz przygotowanie projektu planu poprawy stanu środowiska na WTZ. Finansowanie działań związanych z poprawą stanu środowiska na WTZ przewidziano w ramach w inwestycji KPO B3.2.1⁹. Alokacja wynosi

⁶ Ustawa obejmuje 5 terenów: Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy, Zakładów Chemicznych „Organika-Azot” w Jaworznie, Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach, Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu, Zakładów Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim.

⁷ Wójt, burmistrz albo prezydent miasta z wyjątkiem terenów zamkniętych, dla których organem właściwym jest regionalny dyrektor ochrony środowiska.

⁸ Koszty mogą być finansowane ze środków: 1) Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności; 2) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego; 3) Funduszu Spójności; 4) Funduszu InvestEU; 5) innych pozyskanych przez właściwy organ; 6) własnych gminy.

Koszty, mogą być również finansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) lub wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej w przypadku, gdy nie mogą być objęte w całości finansowaniem z w/w środków.

⁹ „Inwestycje w neutralizację ryzyka i rekultywację wielkoobszarowych terenów poprzemysłowych i Morza Bałtyckiego”.

ogółem ok. 281,4 mln zł¹⁰. Inwestycja B3.2.1 znajduje się w części pożyczkowej KPO. Dofinansowanie z inwestycji KPO B3.2.1 jest jednak w pełni bezzwrotne dla beneficjentów końcowych, tj. jednostek samorządu terytorialnego (JST)¹¹. Zatem to Skarb Państwa ponosi główny ciężar finansowania działań w ramach inwestycji.

Jak wskazano wcześniej - NFOŚiGW podpisał 5 umów z JST na realizację zadań w związku z inwestycją KPO B3.2.1 przewidującą dofinansowanie w wysokości 100,04 mln zł¹². Konkretnie dla Bydgoszczy przewidziano dofinansowanie w wysokości ok. 60,28 mln zł¹³.

Realizacja projektów wiąże się z koniecznością uwzględnienia w kosztach zamówień również podatku VAT. Jednak jest to koszt niekwalifikowany w KPO, zatem konsekwencją mogłoby być bardzo duże obciążenie budżetów JST, w tym dla Bydgoszczy koszt podatku VAT wyniesie ok. 13,86 mln zł. Aby zapewnić finansowanie podatku VAT, NFOŚiGW w dniu 4 lipca 2025 r. uruchomił program pn. „Współfinansowanie przedsięwzięć realizowanych w ramach inwestycji B3.2.1 Krajowego Planu Odbudowy”, który umożliwia sfinansowanie podatku VAT dla projektów na WTZ finansowanych ze środków KPO. Terminem składania wniosków jest 30 września 2025 r.

Zakłada się, że projekty z KPO, dzięki rozpoznaniu skali problemu i opracowaniu planów naprawczych, pomogą w pozyskaniu dalszego finansowania ze środków unijnych w przyszłości na etapie projektów inwestycyjnych dotyczących poprawy stanu środowiska na WTZ, których realizacja doprowadzi do eliminacji zagrożeń występujących na tych terenach.

Warto również wspomnieć, że przed wejściem w życie ustawy WTZ również Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy rozpoczął wstępne działania na obszarze po Zakładach Chemicznych „Zachem”, w tym m.in. finansowany ze środków UE¹⁴ projekt zapobiegający rozprzestrzenianiu się zanieczyszczenia z kompleksu składowisk „Zielona”¹⁵ o wartości 121,26 mln zł.

Jednocześnie informuję, że na terenie Bydgoskiego Parku Technologicznego funkcjonują dwie spalarnie odpadów. Spalarnia odpadów niebezpiecznych, przemysłowych i medycznych - Eneris Proeco sp. z o.o. oraz Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura sp. z o.o. Oba wymienione zakłady posiadają pozwolenia zintegrowane, które obligują je do wykonywania ciągłych pomiarów emisyjnych oraz pomiarów okresowych.

Eneris Proeco sp. z o.o. wyświetla bieżące informacje na temat pomiarów emisyjnych na swojej stronie internetowej <https://emisja.eneris.pl>, natomiast Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych dane emisyjne prezentuje na bieżąco na tablicy

¹⁰ Dane dla komponentu lądowego inwestycji w zakresie kompetencji Ministra Klimatu i Środowiska. Pozostała część środków zapisana dla inwestycji B3.2.1 dotyczy komponentu morskiego, za który odpowiada Minister Infrastruktury.

¹¹ Na podstawie Rozporządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 listopada 2022 r. w sprawie wykazu inwestycji w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności kwalifikujących się do objęcia wsparciem o charakterze bezzwrotnym oraz w ramach których wsparcie zwrotne przyznawane w formie pożyczki może podlegać umorzeniu (Dz.U. 2022 poz. 2413 i z 2024 r. poz. 1864).

¹² Całkowity koszt wydatków wynosi 122,79 mln zł, dofinansowanie w wysokości 100,04 mln zł.

¹³ Bydgoszcz: całkowity koszt wydatków wynosi ok. 73,60 mln zł; dofinansowanie w wysokości ok. 60,28 mln zł.

¹⁴ W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oś priorytetowa II, działanie 2.5. *Poprawa jakości środowiska miejskiego*.

¹⁵ Projekt pn.: „Remediacja terenów zanieczyszczonych w rejonie byłych Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy w celu likwidacji zagrożeń zdrowotnych i środowiskowych, w tym dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły oraz Morza Bałtyckiego”.

informacyjnej zawieszanej na budynku spalarni oraz na stronie internetowej <https://www.pronatura.bydgoszcz.pl>.

Ponadto informuję, że teren byłych Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy jest pod stałym nadzorem Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (dalej: „Kujawsko-Pomorski WIOŚ”), który w ramach przysługujących mu kompetencji realizuje szereg działań polegających na wzmożonej częstotliwości prowadzenia kontroli, w szczególności o charakterze interwencyjnym oraz związanych z działalnością gospodarczą skutkującą emisją zanieczyszczeń do powietrza oraz wytwarzaniem odpadów. W praktyce oznacza to m.in. działania polegające na:

- przyjęciu w rocznym planie kontroli, wzorem lat ubiegłych, celu działań pn. „Kontrola podmiotów prowadzących działalność na terenach po byłych Zakładach Chemicznych „Zachem”, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli gospodarowania odpadami”; w ramach którego już na etapie planu identyfikowane są podmioty nowopowstałe, wymagające zwiększonego nadzoru bądź kontroli; w roku 2025 nie zostały zidentyfikowane podmioty wymagające ujęcia w planie do realizacji w w/w celu, cel do chwili obecnej został przypisany do dwóch kontroli pozaplanowych, – rozpatrywaniu wszystkich zgłoszeń interwencyjnych dotyczących przedmiotowego terenu najszybciej, jak to tylko możliwe;
- monitorowaniu realizacji obowiązku wykonywania badań środowiska, do wykonywania których jest zobowiązanych wiele podmiotów działających na terenie byłych Zakładów Chemicznych „Zachem”;
- systematycznym analizowaniu wyników ww. badań automonitoringowych przesyłanych do Kujawsko-Pomorskiego WIOŚ.

Zaznaczę również, że w ramach powołanego przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego „Zespołu Ekspertcko-Doradczego ds. Wielkoobszarowych Terenów Zdegradowanych na terenie Zakładów Chemicznych „Zachem” przedstawiciele Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy służą swoją wiedzą i doświadczeniami, a także – w razie zgłoszenia takiej potrzeby – posiadaną dokumentacją, wszystkim zainteresowanym organom działającym w sprawie identyfikacji i eliminacji zanieczyszczeń na terenach byłych Zakładów Chemicznych „Zachem”.

Z wyrazami szacunku,

Z up. Ministra

Anita Sowińska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM